

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi

Yıl: 2019, Cilt: 20, Sayı: 3, Sayfa No: 445-470

DOI: 10.21565/ozelegitimdergisi.440429

ARAŞTIRMA

Gönderim Tarihi: 04.07.18

Kabul Tarihi: 31.04.19

Erken Görünüm: 18.05.19

Üniversitelerin Beden Eğitimi ve Spor Bölümlerinde Okuyan Engelli Öğrencilerin Uyum Düzeyleri ve Beklentileri*

Sevinç Namli^{ID**}
Erzurum Teknik Üniversitesi

Sibel Suveren^{ID***}
Gazi Üniversitesi

Öz

Bu araştırma, beden eğitimi ve spor bölümlerinde okuyan engelli öğrencilerin bölümlerine uyumlarını vebeklentilerini tespit etmeye yöneliktir. Nicel ve nitel yaklaşımların bir arada kullanıldığı, karma yaklaşım desenlerinden açılımlı sıralı desen ile kurgulanan araştırma, 2015-2016 Eğitim-Öğretim yılında Türkiye genelindeki 21 üniversitenin beden eğitimi ve spor bölümlerinde öğrenim gören tüm engelli öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın nicel bölümüne, 27'si görme, 9'u işitme, 38'i bedensel engelli olmak üzere 71 öğrenci katılmıştır. Nitel bölümde ise, 4 görme, 3 işitme ve 4 bedensel engelli olmak üzere toplam 11 öğrenci katılmıştır. Veri toplama aracı olarak "Beden Eğitimi ve Spor Bölümlerinde Okuyan Engelli Öğrencilerin Uyum Ölçeği" ve "yarı yapılandırılmış görüşme formu" kullanılmıştır. Görme engelli ve bedensel engelli katılımcılar fiziksel alanların düzenlenmesi, uygulamalı derslerdeki sorunları ön plana çıkarken, işitme engelli katılımcıların kuramsal derslerde sorun yaşadıkları tespit edilmiştir. Öğretim elemanlarının derslerde kendilerine daha fazla zaman ayırması gibi ortak beklentilerinin olduğu belirlenmiştir.

Anahtar sözcükler: Engelli, spor, uyum, beklenti, engelli sporcu.

Önerilen Atıf Şekli

Namli, S., & Suveren, S. (2019). Üniversitelerin beden eğitimi ve spor bölümlerinde okuyan engelli öğrencilerin uyum düzeyleri ve beklentileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 20(3), 445-470. doi: 10.21565/ozelegitimdergisi.440429

*Üniversitelerin Beden Eğitimi ve Spor Programlarında Okuyan Engelli Öğrencilerin Uyum Düzeyleri ve Beklentileri adlı doktora tezinden üretilmiştir.

***Sorumlu Yazar:* Dr. Öğr. Üyesi, E-posta: sevinc.namli@erzurum.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-0958-6792>

***Dr. Öğr. Üyesi, E-posta: suveren@gazi.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-5677-1689>

İnsanlar eşit şartlarda dünyaya gelmekte olup, toplumsal yaşamın her alanında benzer haklara sahip oldukları bilinmektedir. Ancak sahip oldukları bazı sosyal, fiziksel ve bilişsel özellikleri nedeniyle, diğer bireylerle aynı haklara sahip olamamaktadırlar (Subaşıoğlu, 2008; Demir, İlhan, Esentürk ve Kan, 2017). Engelli bireylerde görülen bozukluk ve yetersizlikler doğum öncesi ve esnasındaki çeşitli unsurlara bağlı olarak görülebilmektedir. Bunun yanında doğumdan sonraki yıllarda da çeşitli olumsuz koşullara bağlı olarak engellilik durumu ortaya çıkmaktadır (Doğan ve Çitil, 2011; Tekinarslan, 2010).

Toplumu oluşturan bireyler arasında zihinsel, ruhsal, fiziksel yönden farklılıklar bulunabilmektedir. Bu farklılıklar gelişim boyutlarını negatif veya pozitif yönden etkilediği gibi kişinin, toplumun kendisinden beklediği görevleri yerine getirmede zorlanmasına hatta hiç karşılayamamasına sebep olabilmektedir (İlhan ve Esentürk, 2014). Bireyin engelden ne şekilde etkilendiği ve sosyal çevrenin engelliliğe gösterdiği reaksiyonlar, engellilik durumunu belirler. Çünkü engelliliğin kapsamını ve derecesini, sadece objektif hasarlar (uzuv, organ eksikliği veya işlevlerini yerine getirememesi gibi) belirlemez, aynı zamanda "özellikle sosyal çevrede" engelliliğin ne derece var olduğunun kabul edilmesine bağlıdır (Bundesarbeitsgemeinschaft für Rehabilitation, 1994).

Türkiye'nin de içinde yer aldığı birçok ülkede engelli bireylerin sayısal dağılımlarına ilişkin bilgilerde Dünya Sağlık Örgütü'nün (World Health Organization) tahminlerinden yararlanılmaktadır. Dünyada engelli bireylerin yaklaşık olarak 3/2'sinin gelişmekte olan ülkelerde yaşadıkları belirtilmektedir. Türkiye'de yaklaşık olarak 8-8.5 milyon engelli birey yaşadığı kabul edilmekte olup, engelli bireyler ve beraber yaşadıkları ailelerinin 25 milyon gibi ciddi bir rakama ulaştığı belirtilmektedir. Türkiye'de yaşayan engelli bireylerin yaklaşık olarak 2 milyonunu çalışma çağına olan engellilerin oluşturduğu ifade edilmektedir. Bunun yanında ülkemizde engellilerin işgücüne katılma oranları %78 civarındadır (Yetim, 2014).

Toplumların demografik göstergelerine bakıldığında, toplam nüfus içerisindeki engelli bireylerin sayılarının azımsanmayacak düzeyde olduğu gözükmektedir. Engelliliğin nedenlerinin araştırılması kadar var olan engelli bireylerin yaşama, korunma ve katılım haklarının geliştirilmesi önemli bir gereksinimdir. Ayrıca her birey gibi engelli bireylerin de, tüm diğer haklarını etkin olarak kullanabilmesi için hangi haklara sahip olduğunu ve bunları nasıl kullanabileceğini bilmesi gereklidir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2011; Şişman, 2014).

Engelli bireylerin sahip oldukları nitelikleri geliştirmelerinde ve ilerleyen yaşantılarında iş hayatına atılmalarında üniversite eğitimi almaları oldukça önemlidir (Riddell ve Weedon, 2014). Engelli bireylerin yaşamları için büyük bir öneme sahip olmasına rağmen, engellilerin eğitim alanında ciddi sorunlar yaşadıkları bilinmektedir. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı tarafından yapılan araştırmada normal gelişim gösteren bireylerle kıyaslandığı zaman Türkiye'de engelli bireylerin okuma yazma oranlarının daha düşük olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, genel nüfusun %13'nün, engelli nüfusunun ise yaklaşık olarak %36'sının okuma yazma bilmediği belirlenmiştir. Engellilerin eğitim düzeylerine ilişkin bulgular da engellilerin eğitim alanında ciddi sorunlar yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Çünkü elde edilen bulgular engelli bireylerin oldukça büyük bir bölümünün (%47.1) ilkokul mezunu olduğunu, ilkokuldan sonra ise engellilerin eğitim alma düzeylerinin düştüğünü göstermektedir. Yapılan araştırma bulgularına göre, yükseköğrenime devam edenlerin toplam oranının %2.24 olduğu, üniversiteye devam eden ve kronik hastalığa sahip olan bireylerin oranının ise %4.23 olduğu belirlenmiştir (Öztürk, 2011).

Ülkemizde engelli bireylerin üniversiteye giriş sınavlarında bazı uyarlamalar bulunmaktadır. Buna göre, görme veya bedensel engeli bulunan bireyler engelliler için özel tasarlanmış sınav mekânlarında üniversiteye giriş sınavına katılmaktadırlar. Görme veya zihinsel engeli olan bireylere üniversiteye giriş sınavında soruları okuyacak, diksiyonu düzgün yardımcı gözetmenler olmaktadır. Bunun yanında engelli bireylere sahip oldukları engel türüne göre sınav sonrası ilave süre de verilebilmektedir (Alsancak, Tomruk, Çatana, Türkekul ve Dolamaç, 2013).

Engelli öğrenciler üniversitelerin diğer tüm bölümlerinde olduğu gibi uygulamalı dersleri olan bölümlerde de eğitim hakkına sahiptir. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi [ÖSYM] bir kaç yılda bir üniversite giriş sınavında yaptığı puan değişikliği engelli bireylere göre de düzenlenmektedir. Farklı yıllarda farklı puanlarla bölümlere yerleştirilen engelli bireyler en son Öğrenci Seçme ve Yerleştirme biriminin 19.12.2013 tarihli

toplantısında bedensel, görme, işitme ve otizimli bireylerin (belgelemek kaydı ile) Yüksek Öğretime Giriş sınavından herhangi bir puan türünden 100 ve üzeri alan adayların özel yetenek sınavlarına girmeye hak kazandıkları yönünde karar almışlardır. Ayrıca Yüksek Öğretim Başkanlığınca, 2014 yılında spor branşlarında başarılı adayların, üniversitelere yerleştirilme işlemleri bu birim tarafından belirlenmiş olan esaslar dikkate alınarak yapılmaktadır. Yükseköğretim programlarına spor branşlarından yerleştirilme işlemlerinden yararlanabilmek için, 1. Grupta, 2. Grupta veya 3. Grupta yer alan yarışmaların birinden 1., 2. veya 3.lük derecesinin kazanılması gerekmektedir.

1. Grup; Olimpiyat Oyunları, Paralimpik ve Deafolimpik Oyunları, Dünya Özel Olimpiyat Oyunları, Büyükler kategorisindeki Dünya ve Avrupa Şampiyonası Finalleri, Dünya ve Avrupa Şampiyonası yapılmayan branşların büyükler kategorisindeki Dünya ve Avrupa Kupaları Finalleri,

2. Grup; Ümitler, Gençler ve Yıldızlar kategorisindeki Dünya ve Avrupa Şampiyonası Finalleri, Dünya ve Avrupa Şampiyonası yapılmayan branşların Ümitler, Gençler ve Yıldızlar kategorisindeki Dünya ve Avrupa Kupaları Finalleri, Üniversite Oyunları, Akdeniz Oyunları, Karadeniz Oyunları, Dünya ve Avrupa Olimpik Gençlik Yaz ve Kış Festivalleri, FISU (Uluslararası Üniversite Sporları Federasyonu) tarafından düzenlenen Dünya Şampiyonaları, CISM (Uluslararası Askerî Sporlar Konseyi) tarafından düzenlenen Dünya Askerî Oyunları, Avrupa ve Dünya Şampiyonası, ISF 24 (Uluslararası Okul Sporları Federasyonu) tarafından düzenlenen Avrupa ve Dünya Şampiyonaları, olimpik branşlarda uluslararası federasyonların yarışma takviminde yer alan, ferdi branşlarda en az 17 ülke sporcusu, takım sporlarında en az 9 ülke takımının katıldığı uluslararası yarışma ve turnuvalar,

3. Grup; Güneydoğu Avrupa Ülkeleri Oyunları yer almaktadır (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (ÖSYM), 2015).

Yukarıda belirtilen başarı dereceleri göz önünde bulundurulmuş engelli sporcular, tercihleri doğrultularında engelli milli sporcu kabul eden üniversitelere yerleştirilmektedirler. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının merkezi yerleştirme yapması ile yerleşen öğrenciler üniversitenin yetenek sınavından muafırlar. 2017-2018 eğitim öğretim yılından itibaren ise Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından başvuru klavuzlarına, beden eğitimi ve spor programı olan her üniversitenin %10 engelli kontenjanı ayırması gerektiği yönünde madde konulmuştur.

Eğitimde fırsat eşitliği ilkesinden yararlanmak tüm bireylerin hakkıdır. Fakat engelli bireylerin hayatlarının her kademesinde olduğu gibi eğitim kademesinde de bir takım özel uygulamalara ihtiyaçları vardır. Engel türüne göre fiziki ortam düzenlemeleri, özel ölçme araçlarının geliştirilmesi, müfredat programının engelli öğrencilere göre şekillenmesi gibi bir takım değişiklikler yapılması gerekmektedir. Özellikle üniversite eğitimi gibi mesleki bir branş kazandıracak eğitim de İkiz ve Oltu (2015) sağlıklı bireylerin bile üniversite eğitiminde bir takım uyum sorunları yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Öğrencilerin üniversiteye uyumları akademik, psikolojik, sosyal olarak avantajlar kazandırmakla beraber, başarılı olma, üniversite eğitimine devam etme, özgüven kazanma gibi önemli unsurları da içerir (Kaya ve Kaçay, 2017). Fakat yurt içi ve yurt dışında yapılan çalışmalar göstermiştir ki engelli öğrenciler üniversite eğitimleri sırasında bir takım sorunlar yaşamaktadırlar. Seale (2013) 31 engelli üniversite öğrencisini teknoloji deneyimlerini araştırdığı çalışmasında engelli öğrencilerin tam anlamıyla teknolojiyi kullanamadıklarını; Aydın (2012) üniversite kütüphanelerinin görme engelli öğrencilerin gereksinimlerini karşılayamadığını, üniversite kütüphanelerinin görme engellilere yönelik koleksiyon, hizmet ve olanaklar açısından yetersiz olduğunu, üniversite kütüphane web sayfaları tasarlanırken görme engellilerin erişilebilirliğinin göz önüne alınmadığını; Yılmaz, Gökçe, Şavklı ve Çeşmeci (2012) engelli bireylerin Akdeniz üniversitesi kampüsündeki sosyal alanları engelli öğrencilerin kullanamamakla beraber bu alanları diğer bireylerle yeterince paylaşmadıkları saptanmıştır. Genel olarak bakıldığında üniversitelerde okuyan engelli bireyler üzerine yapılan çalışmalar; kampüs ve sosyal alan kullanımı, bilgiye erişim sorunları, fiziki alanların düzenlemelerine ilişkindir. Bu araştırmanın da amacı, üniversitelerin beden eğitimi ve spor programlarında okuyan engellilerin uyum sorunlarını tespit ederek, beklentilerini belirlemektir. Türkiye’de benzer bir çalışma olmadığından bu

araştırmanın spor programlarında okuyan engelli öğrenciler ile ilgili yapılacak çalışmalarda alanyazına katkı sağlaması düşünülmektedir. Bu amaçtan yola çıkılarak aşağıdaki problem cümlelerine cevap aranmıştır.

1. Engelli öğrencilerin beden eğitimi ve spor programlarına uyumlarında cinsiyetlerine göre fark var mıdır?
2. Engelli öğrencilerin beden eğitimi ve spor programlarına uyumlarında milli sporcu olma durumuna göre fark var mıdır?
3. Engelli öğrencilerin beden eğitimi ve spor programlarına uyumlarında engel türüne göre fark var mıdır?
4. Engelli öğrencilerin beden eğitimi ve spor programlarına uyumlarında engel derecesine göre ilişki var mıdır?

Araştırma probleminin nitel verilere ait alt problem cümleleri:

1. Öğrencilerin okulun fiziki şartlarının düzenlenmesi aşamasında beklentileri nelerdir?
2. Öğrencilerin derslerine giren öğretim elemanlarından beklentileri nelerdir?
3. Öğrencilerin ders ortamlarının düzenlenmesi aşamasında beklentileri nelerdir?
4. Öğrencilerin kuramsal ve uygulamalı derslerin işleniş bakımından beklentileri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin birarada kullanıldığı karma yaklaşım desenlerinden açılımlı sıralı desenden yararlanılmıştır. Bu yöntemin kullanılma amacı, araştırma problemlerinin derinlemesine analizini sağlamak ve karmaşık yapıya sahip bir olgunun daha iyi anlaşılmasını sağlamaktır (Creswell, 2009). Nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanılması yöntem çeşitlemesi olarak açıklanmaktadır (Türnüklü, 2000). Aynı zamanda yöntem çeşitlemesi de diyebileceğimiz bu kavram, aynı araştırma problemini yanıtlamak amacı ile birden fazla araştırma yöntem ve tekniğinin birlikte kullanılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Araştırmanın modeli olan karma yöntemin tasarımının gerçekleştirilmesi için bulguların bir noktada birleşmesi veya karıştırılması gerekmektedir. Nicel araştırma bölümünde ölçekten elde edilen verilerin analizi sonucunda, açıklama bekleyen sonuçlar derinlemesine analiz imkânı sunan görüşme yöntemi ile incelenmiş ve hem nicel hem de nitel veriler birlikte yorumlanmıştır. Araştırmaya katılan katılımcılara ait demografik değişkenler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1’de görüldüğü gibi, araştırmaya dâhil edilen öğrencilerin 19’u (%26.8) kadın, 52’si (%73.2) erkektir. Örneklemin 20’sinin (%28.2) yaşı 18-21, 25’inin (%35.2) yaşı 22-25, 11’inin (% 15.5) yaşı 30 ve üstüdür. Araştırmaya katılan öğrencilerin 11’i (%15.5) Beden eğitimi ve spor öğretmenliği, 21’i (%29.6) Spor yöneticiliği, 39’u (%54.9) Antrenörlük bölümünde öğrenim görürken, 1. Sınıfta 28 (% 39.4) öğrenci öğrenim görmektedir. Engelli öğrencilerin 36’si (%50.7) bedensel engelli, 7’si (%9.9) işitme engelli, 28’i (%39.4) görme engelli olup, tüm engel guruplarından toplam 64’ü (%90,1) milli sporcudur. Engel derecesine göre sınıflandırıldığında 12 öğrenci (%16.8) %41-%50 aralığında, 10 öğrenci (%14.1) %61-%70 aralığında, 15 öğrenci (%21.2) %71-%80 aralığında, 12 öğrenci (%16.8) %81-%90 aralığında engel düzeyine sahiptir. Engelli olma zamanına bakıldığında 52 öğrencinin (%73.2) doğuştan, 19 öğrencinin (%26.8) sonradan engelli oldukları görülmektedir. Ayrıca düz lisede eğitim gören öğrenci sayısı 61 (%85.9) engelliler lisesinde eğitim gören öğrenci sayısı 10’dur (%14.1).

Tablo 1

Nitel Veriler İçin Çalışma Grubu

Değişken	Düzy	f	%
Cinsiyet	Kadın	19	26.8
	Erkek	52	73.2
Yaş	18-21 yaş	20	28.2
	22-25 yaş	25	35.2
	26-29 yaş	15	21.2
	30 ve üstü	11	15.5
Okuduğu Bölüm	Öğretmenlik	11	15.5
	Spor Yöneticiliği	21	29.6
	Antrenörlük	39	54.9
Öğrenim Gördüğü Sınıf Düzeyi	1. Sınıf	28	39.4
	2. Sınıf	18	25.4
	3. Sınıf	12	16.9
	4. Sınıf	13	18.3
Milli Sporcu Olma Durumu	Evet	64	90.1
	Hayır	7	9.9
Engel Gurubu	Bedensel Engelli	36	50.7
	İşitme Engelli	7	9.9
	Görme Engelli	28	39.4
Engel Derecesi	%5-21	6	8.5
	%31-40	4	5.6
	%41-50	12	16.8
	%51-60	9	12.7
	%61-70	10	14.1
	%71-80	15	21.1
	%81-90	12	16.8
%91-100	3	4.2	
Engelli Olma Zamanı	Doğuştan	52	7.2
	Sonradan	19	26.8
Mezun Olduğu Lise Türü	Düz Lise	61	85.9
	Engelliler Lisesi	10	14.1

Araştırmanın nitel kısmına katılan katılımcılara ait bilgiler Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2

Nitel Veriler İçin Çalışma Grubu

Değişken	Düzy	f	%
Cinsiyet	Kadın	6	54.54
	Erkek	5	45.46
Engel Grubu	Bedensel Engelli	4	36.36
	İşitme Engelli	3	27.27
	Görme Engelli	4	36.36
Öğrenim Gördüğü Bölüm	Öğretmenlik	2	18.18
	Yöneticilik	4	36.36
	Antrenörlük	5	45.46
Sınıf Düzeyi	1.Sınıf	2	18.18
	2.Sınıf	3	27.27
	3.Sınıf	3	27.27
	4.Sınıf	3	27.27

Tablo 2 incelendiğinde, araştırmaya 6'sı (%54.54) kadın, 5'i (%45.46) erkek olmak üzere toplam 11 (%100) öğrenci katılmıştır. Katılımcıların 4'ü (%36.36) bedensel engelli, 3'ü (%27.27) işitme engelli, 4'ü (%36.36) görme engellidir. Öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine bakıldığında, 2'si (18,18) birinci sınıf, 3'ü (%27.27) ikinci sınıf, 3'ü (%27.27) üçüncü sınıf, 3'ü (%27.27) dördüncü sınıfta öğrenim görmektedir.

Verilerin Toplanması

Nicel verilerin toplanması. Araştırmanın nicel bölümünde; üniversitelerin beden eğitimi ve spor bölümlerinde okuyan engelli öğrencilerin bölümlerine uyumlarını tespit etmek amacıyla “Kişisel Bilgi Formu” ve Namli ve Suveren (2017) tarafından geliştirilen“ Beden Eğitimi ve Spor Bölümlerinde Okuyan Engelli Öğrencilerin Bölümlerine Uyum Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek 17 madde 4 alt faktörden (*Sosyal Uyum, Fiziksel Ortama Uyum, Uygulamalı Derslere Uyum, Kuramsal Derslere Uyum*) oluşmakta olup, Cronbach alpha iç tutarlılık katsayıları 1. faktörüne ilişkin .77; 2. faktörüne ilişkin .83; 3. faktörüne ilişkin .81 ve 4. faktörüne ilişkin .66 güvenirlik katsayısı ile kabul edilebilir düzeyde güvenilir olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Ölçeğin 4 faktörde açıkladığı varyans %60.87, hesaplanan KMO uyum ölçüsü değeri .71 olarak bulunmuştur. Veri toplama araçları 2015-2016 eğitim-öğretim yılı içerisinde Türkiye'deki üniversitelerin beden eğitimi ve spor bölümlerinde okuyan engelli öğrencilerin tümüne uygulanmıştır. Araştırma örneklem değil evren olarak çalışılmıştır. Araştırmacı tarafından Türkiye'de bulunan tüm vakıf ve devlet üniversitelerinin beden eğitimi ve spor bölümleri telefon ile tek tek aranarak, bu bölümlerde öğrenim gören engelli öğrenciler tespit edilmiştir. Toplam 18 üniversitede eğitim gören engelli öğrencilerin tümüne ulaşılmıştır. En büyük katılımcı sayısı olan üniversiteler sırasıyla Gazi (22 kişi), Ankara (8 kişi) ve İstanbul üniversitesidir (8 kişi). Katılımcılara engellilerde beden eğitimi ve spor derslerini vermekte olan akademisyenler aracılığı ile ulaşılarak ölçme aracının özellikleri ve ölçülmek istenen davranışlar anlatılmıştır. 25 engelli öğrenciye bu akademisyenler aracılığıyla ulaşılmış geri kalan 46 engelli öğrenciye ise araştırmacı tarafından ölçme aracı birerbir uygulanmıştır. Katılımcıların 64'ü milli sporcu olduklarından ve il dışı veya yurtdışında kamplarda bulduklarından veri toplama süresi 6 aydan fazla zaman almıştır. Ayrıca 4 işitme engelli bireyin okuma güçlüğü ve okuduklarını anlamada sıkıntı çektikleri tespit edilmiş, işaret dili uzmanından yardım alınmıştır.

Nitel verilerin toplanması. Araştırmanın nitel bölümü için nicel bulgulardan elde edilen sonuçlar ve literatür dikkate alınarak araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” ve “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” kullanılmıştır. Araştırmanın nitel bölümünde kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu 11 öğrenciye 11.01.2016 ile 23.03.2016 tarihleri arasında katılımcıların uygun gördükleri yer ve zamanda uygulanmıştır. Araştırmacı farklı üniversitelerden öğrencilerle birebir görüşme yaptığı için görüşmelerin tamamlanması iki aylık bir sürede gerçekleşmiştir. Soruların hazırlanmasında örnek teşkil etmesi açısından literatür taraması yapılarak birçok yayın ve tez incelenmiş ve nicel analiz sonuçları da dikkate alınarak araştırmanın amacına hizmet ettiği varsayılan sorular hazırlanmıştır. Bu sorular kapsam geçerliği açısından beden eğitimi alanından üç, anlaşılabilirlik açısından Türkçe eğitimi alanından bir ve ölçme değerlendirme alanından iki olmak üzere toplam altı uzmanın değerlendirmesine sunulmuştur. Uzmanların önerileri ve eleştirileri doğrultusunda düzenlenen görüşme formuna uygulama öncesinde katılımcılardan beş kişi ile görüşme yapılarak soruların anlaşılabilirliği test edilmiştir. Görüşme tekniğinde katılımcı, araştırmacı, katılımcılara yöneltilen soruların niteliği kadar araştırma ortamı da çok önemlidir. Görüşmeler esnasında ses veya katılımcının iletişimini engelleyecek her türlü gürültüden arınmış ortam olması gereklidir. Katılımcılarla randevu alınırken tüm bu hususlar göz önünde bulundurularak hem araştırmacı hem de katılımcıların ortak belirlediği mekânlarda görüşme yapılmıştır. Görüşmeye katılan katılımcıların görüşme ile ilgili kayıtları Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3.

Görüşme Yapılan Zaman ve Mekâna İlişkin Bilgiler

Katılımcı (K)	Görüşme Tarihi	Görüşme Saati	Görüşülen Mekân
K1	12.01.2016	12.35-12.45	Ankara Olimpiyat Hazırlık Merkezi
K2	12.01.2016	13.00-13.15	Ankara Olimpiyat Hazırlık Merkezi
K3	12.01.2016	13.20-13.35	Ankara Olimpiyat Hazırlık Merkezi
K4	12.01.2016	13.40-14.00	Ankara Olimpiyat Hazırlık Merkezi
K5	14.02.2016	12.05-12.16	Ankara Olimpiyat Hazırlık Merkezi
K6	14.02.2016	12.25-12.46	Ankara Olimpiyat Hazırlık Merkezi
K7	14.02.2016	13.00-13.10	Ankara Olimpiyat Hazırlık Merkezi
K8	14.02.2016	13.15-14.28	Ankara Olimpiyat Hazırlık Merkezi
K9	23.03.2016	14.18-14.30	Gazi Üniversitesi SBF*
K10	23.03.2016	16.43-16.59	Gazi Üniversitesi SBF
K11	23.03.2016	17.17-17.28	Gazi Üniversitesi SBF

*Spor Bilimleri Fakültesi

Verilerin Analizi

Nicel Verilerin Analizi. Araştırmanın alt problemlerine yönelik elde edilen veriler SPSS 22 paket programında istatistiksel analizlere tabi tutulmuştur. Elde edilen puanların normal dağılım gösterip göstermediği Kolmogrov Smirnov testi ile test edilmiştir. Buna yönelik olarak gerekli istatistiksel işlemler yapılmıştır.

Analizlerde ilk olarak değişkenlere ilişkin dağılımların normalliği test edilmiştir. Normal dağılım gösteren değişkenlerin evren varyanslarının homojenliği test edilmiş, normal dağılım göstermeyen değişkenler parametrik hipotez testlerine ilişkin temel varsayımlardan normallik varsayımını sağlayamadıkları için evren varyanslarının homojenliği test edilmemiştir.

Shapiro-Wilk yöntemi ve Kolmogorov Smirnov (K-S) yöntemi; dağılımların normal dağılıp dağılmadığını test etmek amacıyla kullanılan iki yaygın test yöntemidir. Shapiro-Wilk yöntemi genellikle gözlem sayısının 50'nin altında olduğu durumlarda kullanılır (Alpar, 2012). Gözlem sayısının 50'nin üstünde olduğu durumlarda Kolmogorov Smirnov (K-S) yöntemi, gözlem sayısının 50'nin altında olduğu durumlarda Shapiro-Wilk yöntemi kullanılmıştır.

Parametrik hipotez testlerine ait iki temel varsayımı gerçekleşmediği durumlarda verilerin analizinde Mann Whitney U, Kruskal-Wallis H kullanılmış ve çözümlenmeler sonucu gruplar arasındaki farkın kaynağını belirlemek amacıyla Bonferroni testi kullanılmıştır ($p<.05$) (Kayri, 2009). Parametrik hipotez testlerine ait iki temel varsayımı gerçekleştiği durumlarda verilerin analizinde Bağımsız Örneklemeler için t-testi ve ANOVA testleri kullanılmıştır. ANOVA testi sonucunda gruplar arasında beliren anlamlı farkın kaynağını belirlemek amacıyla, post-hoc test istatistikleri (Scheffe ve LSD) uygulanmıştır.

Nitel Verilerin Analizi. Araştırmada anket aracılığıyla elde edilen verilerin analizi neticesinde ortaya çıkan durumların iyileştirilmesine yönelik, nicel bulgular ve literatürden faydalanarak konuyla ilgili görüşme soruları hazırlanmış ve katılımcılarla görüşmeler yürütülmüştür.

Olası bir veri kaybına engel olabilmek için, kayıt cihazındaki görüşmeler Google drive programının sesli yazma bölümüne aktarılmış ve araştırmacı tarafından kayıttan tekrar dinlenen verilerin yanlış yazılma olasılığı ortadan kaldırılmıştır.

Analizler ve sonrasında herhangi bir karışıklık olmaması için katılımcı verileri K1'den K11'e kadar numaralandırılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde ise birbirine benzeyen verileri kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirip, bunları okuyucunun anlayabileceği biçimde düzenlenerek içerik analizi kullanılmıştır. Bu analiz türü verilerin tanımlanması, kodlanması ve kategorileştirilmesi sürecini (Yıldırım ve Şimşek, 2005) içermektedir. Bu analiz sürecinde aşağıdaki adımlar izlenmektedir;

- Elde edilen veriler araştırmacı tarafından tekrar gözden geçirilerek okunmuş ve kodlar yazılarak kod listesi oluşturulmuştur. Nitel çözümlenmelerde ilk işlem, verilerin içeriklerini keşfetmeye yönelik çözümlenme için kodlamadır (Punch, 2014). Analizde katılımcıların ifadelerini belirlemede ifade edilen kelimeler, cümleler ve paragraflar kavramlaştırılarak kodlanmıştır (Brott ve Myers, 2002).
- Elde edilen bulguların yorumlanmasında teorik açıklama, literatür ve ilgili çalışmalardan faydalanılmıştır. Ayrıca elde edilen veriler tablolaştırılmış, güvenilirliğin sağlanması amacıyla veri analiz sürecinin ayrıntılı olarak açıklanmasına dikkat edilmiş, verilerin analizinde ve yorumlanmasında katılımcıların kendi ifadelerine yer verilmiştir.
- Verilerin analizleri başka araştırmacıların kullanılması ve elde edilen sonuçların teyit edilebilmesi, verilerin güvenilirliği konusunda uygulanan stratejilerden birisidir. Söz konusu çalışmada içerik analizi yapılarak, sonuçlar betimsel bir anlatım ile sunulmuş ve doğrudan anlatımlara yer verilerek, ortaya çıkan temalar çerçevesinde bulgular açıklanmıştır.

Bulgular

Araştırma konusuna cevap bulmak için oluşturulan alt amaçlara yönelik bulgular bu bölümde ele alınmıştır. Araştırma konusunun birinci alt amacı olan “Üniversitelerin beden eğitimi ve spor programlarında okuyan engelli öğrencilerin uyum ölçeğine ve alt ölçeklere ait görüşleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yönelik elde edilen bulgular Tablo 4 ve Tablo 5’ de verilmiştir

Tablo 4

Üniversitelerin Beden Eğitimi ve Spor Bölümlerinde Okuyan Engelli Öğrencilerin Uyum Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Tespit Etmek Amacıyla Yapılan Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Uyum Ölçeği Alt Faktörleri	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	U	p
Sosyal Uyum	Kadın	19	32.87	624.50	434.50	.44
	Erkek	52	37.14	1931.50		
Fiziksel Ortama Uyum	Kadın	19	40.92	777.50	400.50	.22
	Erkek	52	34.20	1778.50		
Uygulamalı Derslere Uyum	Kadın	19	27.97	531.50	341.50	*.04
	Erkek	52	38.93	2024.50		

*p< .05

Tablo 4 incelendiğinde cinsiyete göre sosyal uyum alt ölçeğinden ($U = 434.50$; $p = .44$) ve fiziksel ortama uyum alt ölçeğinden alınan toplam puanlar arasında ($U = 400.50$; $p = .22$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı, ancak uygulamalı derslere uyum alt ölçeğinden alınan toplam puanlar arasında ($U = 341.50$; $p = .04$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.

Sıra ortalamaları dikkate alındığında erkek katılımcıların sıra ortalamaları (38.93), kadın katılımcıların sıra ortalamalarından (27.97) daha yüksektir.

Tablo 5

Üniversitelerin Beden Eğitimi ve Spor Bölümlerinde Okuyan Engelli Öğrencilerin Uyum Ölçeği Puanları Öğrencilerin Cinsiyetine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Tespit Etmek Amacıyla Yapılan Bağımsız Örneklem T-Test Testi Sonuçları

Uyum Ölçeği Alt Faktörleri	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	sd	t	p
Uyum	Kadın	19	58.63	13.93	69	-.28	.77
	Erkek	52	59.56	11.46			
Kuramsal Derslere Uyum	Kadın	19	14.89	3.75	69	1.65	.10
	Erkek	52	13.23	3.78			

Cinsiyete göre uyum ölçeğinden alınan toplam puanlar ($t_{(69)} = -.28; p = .77$) ve kuramsal derslere uyum alt ölçeğinden alınan toplam puanlar ($t_{(69)} = 1.65; p = >.05$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

Araştırma konusunun ikinci alt amacı olan “Üniversitelerin beden eğitimi ve spor programlarında okuyan engelli öğrencilerin uyum ölçeğine ve alt ölçeklere ait görüşler milli sporcu olma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yönelik elde edilen bulgular Tablo 6 ve Tablo 7’ de verilmiştir.

Tablo 6

Üniversitelerin Beden Eğitimi ve Spor Bölümlerinde Okuyan Engelli Öğrencilerin Uyum Ölçeği Puanlarının Milli Sporcu Olma Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Tespit Etmek Amacıyla Yapılan T-Testi

Uyum Ölçeği Alt Faktörleri	Milli Olma	N	\bar{X}	SS	sd	t	p
Kuramsal Derslere Uyum	Evet	64	13.38	3.85	69	-2.05	*.04
	Hayır	7	16.43	2.23			

*p< .05

Milli olma durumuna göre kuramsal derslere uyum alt ölçeğinden alınan toplam puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($t_{(69)} = -2.05; p = .04$). Hayır, cevabını veren katılımcıların ortalamaları (16.43 ± 2.23) evet cevabını veren katılımcıların ortalamalarından (13.38 ± 3.85) yüksektir.

Tablo 7

Üniversitelerin Beden Eğitimi ve Spor Bölümlerinde Okuyan Engelli Öğrencilerin Uyum Ölçeği Puanlarının Milli Sporcu Olma Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Tespit Etmek Amacıyla Yapılan Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Uyum Ölçeği Alt Faktörleri	Milli Olma	N	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	U	p
Uyum	Evet	64	34.02	2177.50	97.50	*.02
	Hayır	7	54.07	378.50		
Sosyal Uyum	Evet	64	34.95	2237.00	157.00	.20
	Hayır	7	45.57	319.00		
Fiziksel Ortama Uyum	Evet	64	34.38	2200.50	120.50	*.04
	Hayır	7	50.79	355.50		
Uygulamalı Derslere Uyum	Evet	64	34.88	2232.00	152.00	.17
	Hayır	7	46.29	324.00		

*p< .05.

Milli olma durumuna göre uyum ölçeğinden alınan toplam puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($U = 97.50; p = .02$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında hayır cevabını veren katılımcıların sıra ortalamaları (54.07), evet cevabını veren katılımcıların sıra ortalamalarından (34.02) daha yüksektir.

Milli olma durumuna göre fiziksel ortama uyum alt ölçeğinden alınan toplam puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($U = 120.50; p=.04$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında hayır cevabını veren katılımcıların sıra ortalamaları (50.79), evet cevabını veren katılımcıların sıra ortalamalarından (34.38) daha yüksektir.

Milli olma durumuna göre sosyal uyum ($U = 157.00; p = .20$) ve uygulamalı derslere uyum alt ölçeğinden alınan toplam puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($U = 152.00; p = .17$).

Araştırma konusunun üçüncü alt amacı olan “Üniversitelerin beden eğitimi ve spor programlarında okuyan engelli öğrencilerin uyum ölçeğine ve alt ölçeklere ait görüşler engel grubuna göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yönelik elde edilen bulgular Tablo 8 ve Tablo 9’ da verilmiştir.

Tablo 8

Üniversitelerin Beden Eğitimi ve Spor Bölümlerinde Okuyan Engelli Öğrencilerin Uyum Ölçeği Puanlarının Engel Grubuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Tespit Etmek Amacıyla Yapılan Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Uyum Ölçeği Alt Faktörleri	Engel Grubu	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
Uyum	Bedensel Engelli	36	44.28	2	11.94	.00	Bedensel Engelli \geq * Görme Engelli
	İşitme Engelli	7	30.43				
	Görme Engelli	28	26.75				
Sosyal Uyum	Bedensel Engelli	36	47.43	2	22.64	.00	Bedensel Engelli \geq * İşitme Engelli-Bedensel Engelli \geq *Görme Engelli
	İşitme Engelli	7	22.00				
	Görme Engelli	28	24.80				
Fiziksel Ortama Uyum	Bedensel Engelli	36	37.18	2	0.34	.85	-
	İşitme Engelli	7	32.64				
	Görme Engelli	28	35.32				
Uygulamalı Derslere Uyum	Bedensel Engelli	36	37.44	2	5.31	.07	-
	İşitme Engelli	7	50.00				
	Görme Engelli	28	30.64				

*p< .05

Engel grubuna göre uyum ölçeğinden alınan toplam puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($\chi^2(sd = 2, N = 71) = 11.94; p = .00$ (Kruskal Wallis Testi)). Bedensel engelli katılımcıların ortalamaları (44.28) görme engelli katılımcıların ortalamalarından (26.75) daha yüksektir.

Engel grubuna göre sosyal uyum alt ölçeğinden alınan toplam puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır (* $\chi^2(sd = 2, N = 71) = 22.64; p = .00$ (Kruskal Wallis Testi)). Bedensel engelli katılımcıların ortalamaları (47.43) işitme engelli katılımcıların ortalamalarından (22.00) daha yüksektir. Bedensel engelli katılımcıların ortalamaları (47.43) görme engelli katılımcıların ortalamalarından (24.80) daha yüksektir.

Engel grubuna göre fiziksel ortama uyum alt ölçeğinden ($\chi^2(sd = 2, N = 71) = .34; p = .85$) ve uygulamalı derslere uyum alt ölçeğinden alınan toplam puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($\chi^2(sd = 2, N = 71) = 5.31; p = .07$).

Tablo 9

Üniversitelerin Beden Eğitimi ve Spor Bölümlerinde Okuyan Engelli Öğrencilerin Uyum Ölçeği Puanlarının Engel Grubuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Tespit Etmek Amacıyla Yapılan One Way Anova Testi Sonuçları

Uyum Ölçeği Alt Faktörü	Engel Grubu	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Kuramsal Derslere Uyum	Bedensel Engelli	Grup İçi Gruplar Arası	205.34	2	102.67	8.55	*.00	Bedensel Engelli- İşitme Engelli- Bedensel Engelli- Görme Engelli
	İşitme Engelli		816.21	68	12.00			
	Görme Engelli							

*p< .05

Engel grubuna göre kuramsal derslere uyum alt ölçeğinden alınan toplam puanların farklılık gösterip göstermediğine bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($F_{(2,68)} = 8.55; p = .00$).

Araştırma konusunun yedinci alt amacı olan “Üniversitelerin beden eğitimi ve spor programlarında okuyan engelli öğrencilerin uyum ölçeğine ve alt ölçeklere ait görüşler engel derecesine göre ilişki var mıdır?” sorusuna yönelik elde edilen bulgular Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10

Üniversitelerin Beden Eğitimi ve Spor Bölümlerinde Okuyan Engelli Öğrencilerin Uyum Ölçeği Puanlarının Engel Derecesine Göre İlişkilerine Tespit Etmek Amacıyla Yapılan Spearman Rank Korelasyon Katsayısı Sonuçları

Uyum Ölçeği Alt Faktörleri	Engel Derecesi
Uyum	-.53*
Sosyal Uyum	-.41*
Fiziksel Ortama Uyum	-.52*
Uygulamalı Derslere Uyum	-.28*
Kuramsal Derslere Uyum	-.44*

* $p < .05$

Uyum ölçeğinden alınan toplam puanlar ile engellilik derecesi arasında orta düzeyde, negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r_s = -.53$; $p = .00$). Determinasyon katsayısı ($R^2 = .28$) dikkate alındığında uyum ölçeğinden alınan puanlardaki toplam varyansın (değişimin) %28.3'ünün engellilik derecesinden kaynaklandığı söylenebilir.

Sosyal uyum alt ölçeğinden alınan toplam puanlar ile engellilik derecesi arasında orta düzeyde, negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r_s = -.41$; $p = .00$). Buna göre engellilik derecesi arttıkça sosyal uyum alt ölçeğinden alınan puanların azaldığı ortaya çıkmaktadır. Determinasyon katsayısı ($R^2 = .17$) dikkate alındığında sosyal uyum ölçeğinden alınan puanlardaki toplam varyansın (değişimin) %16.8'inin engellilik derecesinden kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır.

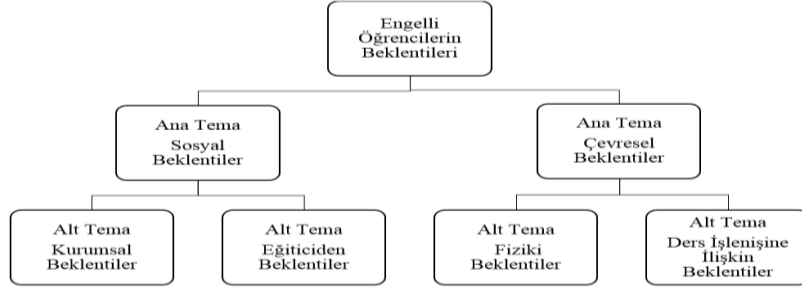
Fiziksel ortama uyum alt ölçeğinden alınan toplam puanlar ile engellilik derecesi arasında orta düzeyde, negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r_s = -.52$; $p = .00$). Buna göre engellilik derecesi arttıkça fiziksel ortama uyum alt ölçeğinden alınan puanların azaldığı görülmektedir. Determinasyon katsayısı ($R^2 = .26$) dikkate alındığında fiziksel ortama uyum ölçeğinden alınan puanlardaki toplam varyansın (değişimin) %26.5'inin engellilik derecesinden kaynaklandığı söylenebilir.

Uygulamalı derslere uyum alt ölçeğinden alınan toplam puanlar ile engellilik derecesi arasında düşük düzeyde, negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r_s = -.28$; $p = .02$). Buna göre engellilik derecesi arttıkça uygulamalı derslere uyum alt ölçeğinden alınan puanların azaldığı ortaya çıkmıştır. Determinasyon katsayısı ($R^2 = .08$) dikkate alındığında uygulamalı derslere uyum ölçeğinden alınan puanlardaki toplam varyansın (değişimin) %7.8'inin engellilik derecesinden kaynaklandığı belirlenmiştir.

Kuramsal derslere uyum alt ölçeğinden alınan toplam puanlar ile engellilik derecesi arasında orta düzeyde, negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r_s = -.44$; $p = .00$). Buna göre engellilik derecesi arttıkça teorik derslere uyum alt ölçeğinden alınan puanların azaldığı görülmektedir. Determinasyon katsayısı ($R^2 = .187$) dikkate alındığında teorik derslere uyum ölçeğinden alınan puanlardaki toplam varyansın (değişimin) %18.7'sinin engellilik derecesinden kaynaklandığı söylenebilir.

Nitel Veriler ile İlgili Bulgular

Bu bölümde engelli öğrencilerin bölümlerine uyumlarını yükseltecek beklentilerini tespit etmek amacıyla elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Şekil 1. Nitel analiz sonucu ortaya çıkan ana tema ve alt temalar.

Tema 1. Sosyal Beklentiler: Araştırmaya katılan katılımcılar bölümlerine uyumlarını yükseltecek sosyal beklentilerine ilişkin görüşlerden bahsetmişlerdir. Aşağıda verilen örneklere engelli öğrencilerin beklentileri kurumsal ve eğiticiden olmak üzere iki grupta adlandırılmıştır.

Kurumsal Beklentiler: Katılımcıların okul yönetiminden beklentileri Tablo 11’de görme, işitme ve bedensel engelli guruplara ayrılarak ayrıntılı biçimde kategorize edilmiş ve katılımcıların görüşlerinden örnekler verilmiştir.

Tablo 11

Öğrencilerin Okul Yönetiminden Beklentileri

Okul yönetiminden beklentiler	Görme engelli	İşitme engeli	Bedensel engelli
Okulun fiziki alanların düzenlenmesi	K2, K1		K5, K8
Hocalara engellilere yönelik eğitim verilmesi	K3, K2	K9, K10, K11	
Yazılan dilekçelerin hızlı cevaplandırılması	K2		K5, K6
Eğitim ortamlarının düzenlenmesi	K1		K6, K7, K8
Engelli öğrencilerle toplantılar düzenlenmesi	K4		

Engelli öğrencilerin okul içerisinde yaşadığı sorunların düzeltilebilmesi veya iyileştirilmesi için okul yönetiminden bir takım beklentilerin olduğunu elde edilen veriler sonucunda görülmektedir. Okulun fiziki şartlarının engelli öğrencilere göre düzenlenmesi, hocalara engelli öğrencilerin öğretim tekniklerine yönelik eğitimi verilmesi ve yazılan dilekçelerin hızlı sonuçlandırılması gibi beklentiler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenciler okul yönetiminden beklentilerini şöyle sıralamışlardır. K4 kodlu katılımcının beklentisi şu şekildedir;

“Okul yönetiminden beklentim engelli öğrencilerle ara sıra toplantılar yaparak, ortaya çıkan sorunların çözümünü beraber bulmaktır.”

K8 kodlu katılımcı;

“Engelliler için iyileştirmeler yapılmalı, daha özenli davranılmalı ve engelliler için yaptırıldıkları her şeyin işlevselliğini kontrol etmelidirler.”

K11 kodlu katılımcı ise;

“Ders anlatırken hocanın yanında bir işaret dili çevirmeni olmalı veya hocalara işaret dili eğitimi verilmeli. İşitme engelli olduğum için dersi anlayamıyorum.”

Diğer beklentisini belirtmiştir. Görüldüğü üzere her katılımcının beklentisi kendi engel gurubundaki sorunun çözüme kavuşması yönündedir.

Eğiticiden Beklentiler: Görme, işitme ve bedensel engelli katılımcıların öğretmenlerinden beklentileri mevcuttur. Bu beklentiler katılımcıları engel guruplarına ayrılarak detaylı şekilde Tablo 12’de yer verilmiştir.

Tablo 12

Öğrencilerin Öğretim Elemanları Beklentileri

Hocalardan beklentiler	Görme engelli	İşitme engeli	Bedensel engelli
Pozitif ayrımcılık yapılmaması	K1, K2	K9	K5, K6, K7, K8
Engelli öğrencilere öğretim için ayrıca vakit	K3, K4	K10,	K5
Engelli için öğretim yöntemleri eğitimi alması		K9, K11	K5

Engelli öğrencilerin öğrenimlerini daha kolay olabilmesi de bölümlerini uyumlarının daha fazla olabilmesi için öğretmenlerinden bir takım beklentileri mevcuttur. Öğrenciler hocalarının başaramaz yapamaz gibi ön yargılarının yıkılmasını kendilerine daha fazla zaman ayrıldığı takdirde istenilen performansı sergileyebileceklerini belirtmişlerdir.

“Genel anlamda hocalarımdan memnunum ama bir iki tanesi anlayışsız çıkabiliyor. Benim yapabileceğim bir şey yok deyip bizim sorunlarımızı geçiştiriyor. Öğretmek yerine sen yapma deyip bizi derse almıyor (K1).”

“Hocalarımız bizim neler yapabileceğimizin farkına varsın. Özellikle tekerlekli sandalyedeki insanların neler becerdiğini biraz araştırınlar öğrensinler. Derslerde bizi hemen yapamazmış gibi ayırmayınlar, bizim de öğrenmemiz için fırsat versinler (K6).”

“Ben hocalarımdan derslerde tolerans bekliyorum. Bazen sınavlarda sordukları soruları tam olarak anlamıyorum. İşitme engellyim ama yine de tüm arkadaşlarımla ortak sınavlara giriyorum. Soru sormaktan çekindiğim için tam olarak ne sorulduğunu anlamıyorum ve düşük not alıyorum (K10).”

Tema 2. Çevresel Beklentiler: Araştırmaya katılan engelli öğrenciler fiziki beklentiler ve ders işlenişine ilişkin beklentiler adı altında aşağıda verilmiştir.

Fiziki Beklentiler: Katılımcıların görüşleri doğrultusunda sosyal alanların kullanımı ve yeterliliği, lavaboların kullanımı ve yeterliliği, genel fiziki düzenlemelere ilişkin beklentiler alt başlıkları altında ayrıntılı olarak Tablo 13’de katılımcıları görüşlerinden örnekler ile birlikte verilmiştir.

Tablo 13

Sosyal Alanlarda Yaşanılan Sorunlar

Karşılaşılan sorunlar	Görme Engelli	İşitme Engelli	Bedensel Engelli
Hareket alanını daraltıcı dizaynların yapılması (çiçeklik vb.)	K2, K3,		
Okul içerisinde rahatlıkla dolaşamama kaygısı (başkalarına çarpma kaygısı vb.)	K3,		
Okulun farklı alanlarına rahat ulaşamama (laboratuvar, spor salonu, hocaların odaları vb.)			K5, K6, K7, K8
Gürültü, yüksek sesin rahatsız edici olması ve iletişimi engellemesi		K9, K11	

Sosyal alanlarda yaşanan sorunlara bakıldığında her engel grubu için ayrı veriler elde edildiği görülmektedir. K3 kodlu katılımcı okul içerisinde hareket alanlarının kısıtlanmasından sorun yaşarken, K6 kodlu katılımcı okulun farklı alanlarında rahat ulaşamama sorunlarını dile getirmişlerdir:

“Okul içerisinde sarı çizgiler olmadığı için çok rahat dolaşmam mümkün değil. Kantin çok kalabalık ve ben giderken endişe ediyorum. Bana çarpılmasından korkuyorum genellikle arkadaşlarımla gezmeyi tercih ediyorum (K 3).”

“Ana binamızda erişilebilirlik diğer binalara kıyasla daha iyi. Asansör olmasına şükür ediyorum fakat okul içerisindeki fitness salonu veya havuza gitmemiz çok sıkıntılı. Büyük spor salonuna yardımsız inmemiz mümkün değil. Ders aralarında arkadaşımın salonu gidip eğlence amaçlı top oynayamıyorum (K 6).”

Ders İşlenişine İlişkin Beklentiler: Beden eğitimi ve spor bölümlerinde kuramsal derslerin yanı sıra uygulamalı dersler de mevcuttur. Katılımcıların görüşleri bu doğrultuda Kuramsal derslerin işlenişinden beklentiler ve uygulamalı derslerin işlenişinden beklentiler olarak aşağıda iki grupta Tablo 14 ve Tablo 15’de gösterilmiştir.

Tablo 14

Kuramsal Derslerin İşlenişine İlişkin Beklentiler

Beklentiler	Görme engelli	İşitme engeli	Bedensel engelli
Görsel anlatımın düzenlenmesi (büyük puntolu yazılar)	K1, K2, K4		
Sınıflara ses sistemi kurulması	K2, K3		
Hocaların çoklu öğretim yöntemi kullanması	K2,	K9, K10, K11	
Sınıf içerisinde hocanın sabit kalarak ders anlatması		K9, K10	
Not tutuma imkânının sağlanması(tekerlekli sandalye ile sıraya girilebilmesi)			K5, K6, K8

Beden eğitimi ve spor bölümlerinde uygulamalı ders saati kadar kuramsal dersler de mevcuttur. Tüm bölümlerde ortak ders olan anatomi, İngilizce, İnkılap tarihi ve Türk dili bu kuramsal derslerin başında gelmektedir. Ayrıca bölümlere üniversitelere göre farklılık gösteren derslerde mevcuttur. Örneğin antrenörlük bölümünde uygulamalı dersler diğer bölümlere göre daha fazlayken, spor yöneticiliği bölümünde kuramsal dersler daha ağırlıklıdır. En az uygulamalı dersler kadar önemli olan kuramsal derslere işleniş bakımından öğrencilerin beklentileri aşağıda sıralanmıştır:

“Kuramsal derslerde engel grubum gözünde alındığında en çok tahtaya yazılan yazıların okunmaması ve şekillerin fark edilmemesinde sıkıntı yaşamaktayım. Hocalarım puntoları biraz daha büyük kullansalar ben de bu kadar zorlanmamış olurum (K4).”

“Kuramsal derslerde sınıf içerisinde sorun yaşıyorum. Çünkü tekerlekli sandalye ile en önde durmak zorunda kalıyorum. Not tutabileceğimiz bir sıra yok. Hocalarda dinlesen de olur dinlemeden de modunda olduğu için bu durumumuzu umursamıyorlar (K8).”

“Sesler üst üste binince duyma yetim azalıyor. Hep bir ağızdan konuşulması benim durgunlaşmama sebep oluyor. Hoca gezerek ders anlatınca ben onun dudaklarını okumak için takip edemiyorum. Dersler hem görsel hem de hoca hareket etmeden anlatılmalı (K9).”

Tablo 15

Uygulamalı Derslerin İşlenişine İlişkin Beklentiler

Beklentiler	Görme Engelli	İşitme Engeli	Bedensel engelli
Öğretilecek hareket veya branş engellilere uyarlanmalı	K2		K5, K6, K7, K8
Dersin hocasıyla birlikte yardımcı eleman olmalı	K1, K2		
Engelli öğrencileri derse aktif katılımını sağlamalı	K2	K9	K5, K6, K8
Hocalar birebir ilgilenmesi	K3	K10	K6

Üniversitelerde beden eğitimi ve spor bölümlerini diğer bölümlerden ayıran özellik uygulamalı derslerin daha fazla oluşudur. Uygulamalı derslerde katılımcılar beklentilerini şöyle dile getirmişlerdir: K2, K5, K10 kodlu katılımcıların görüşleri sırasıyla aşağıda verilmiştir.

“Değiştirilecek olanlarda var, hoca dersi bize göre uyarlayabilir. Tabii ki bir tenis oynayamayız ama jimnastik, yüzme gibi derslerde yardımcı hoca bize öğretebilir. Sen geç köşede otur yaklaşımı bizim engelli olduğumuzu yüzümüze vurmaya geliyor ve ben çok üzülüyorum. İşe yaramadığını düşünüyorum (K2).”

“Benim engelim az olduğu için derslere girmeden önce hocaya bilgi veriyorum. Yapmakta zorlandığım hareketleri onlara söylüyorum. Öğretmek için uğraşanların yanı sıra hiç yaptırmadan geçirmek isteyenlerde oluyor. İnternette bilgi alarak bizlere uygulamalı dersler için daha faydalı olabilirler (K5).”

“Uygulamalı derslerde hocalarım anlatırken çok anlamasan bile hareketi gösterdiklerinde tam anlıyorum. Yapmadığım veya yanlış yaptığım hareketleri hocalarım ve arkadaşlarım yanıma gelerek tekrar gösteriyorlar ve ben doğrusunu öğreniyorum. Fakat yüzme derslerinde hocam suya girip göstermediği için anlamıyorum ve yapamıyorum (K10).”

Tartışma ve Öneriler

Üniversitelerin beden eğitimi ve spor programlarında okuyan engelli öğrencilerin uyum ölçeğine ve alt ölçeklere ait görüşler cinsiyete göre farklılaşma düzeyi ele alınmıştır. Yapılan Mann Whitney U Testi sonucunda öğrencilerin Sosyal Uyum ve Fiziksel Ortama Uyum düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği görülürken, Uygulamalı Derslere Uyum Alt Ölçeğinde anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Erkek katılımcıların uygulamalı derslere uyumları kadın katılımcılara göre daha yüksek olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Bunun yanında, yapılan Independent Samples T-Test Testi sonuçlarına göre öğrencilerin kuramsal derslere uyum ve toplam uyum puanı düzeylerinin de cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Üniversitelerin beden eğitimi ve spor bölümlerinde okuyan engelli öğrencilerin uyum ölçeğine ve alt ölçeklere ait görüşlerinin milli sporcu olma durumlarına göre incelenmesi amaçlanmıştır. Yapılan T-Testi sonuçlarına göre milli sporcuların kuramsal derslere uyum düzeylerinin milli sporcu olmayan öğrencilere kıyasla anlamlı düzeyde daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Milli sporcuların kuramsal derslere uyum düzeylerinin diğer öğrencilerden daha düşük olmasının temelinde milli sporcuların genellikle müsabakalarda ve müsabakaya hazırlık kamplarında bulunmalarının, buna paralel olarak kuramsal derslere fazla katılmamalarının etkili olduğu düşünülebilir. Aynı zamanda Milli sporcu olmayanların fiziksel ortama uyum ve uyum toplam ölçeğinden aldıkları puanlar sıra ortalaması dikkate alındığında daha yüksek puanlara sahip oldukları tespit edilmiştir. Buna karşılık, elde edilen sonuçlara göre, öğrencilerin sosyal uyum ve uygulamalı derslere uyum düzeylerinin milli sporcu olma durumlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Üniversitelerin beden eğitimi ve spor bölümlerinde okuyan engelli öğrencilerin uyum ölçeğine ve alt ölçeklere ait görüşlerinin sahip olunan engel türüne göre incelenmesi amaçlanmıştır. Yapılan Kruskal Wallis Testi sonuçlarına göre, öğrencilerin fiziksel ortama uyum ile uygulamalı derslere uyum düzeylerinin engel türüne göre anlamlı farklılık göstermediği, buna karşılık öğrencilerin toplam uyum ve sosyal uyum düzeylerinin sahip olunan engel türüne göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Bunun yanında yapılan One Way Anova Testi sonuçlarına göre, öğrencilerin kuramsal derslere uyum düzeylerinin de engel gruplarına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Uyum farklılıklarının hangi engel gruplarından kaynaklandığı değerlendirildiği zaman, bedensel engelli öğrencilerin toplam uyum puanlarının görme engelli öğrencilerden daha yüksek olduğu, bedensel engelli öğrencilerin sosyal uyum ve kuramsal derslere uyum düzeylerinin işitme ve görme engelli öğrencilerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bedensel engelli öğrenciler ile kıyaslandığı zaman işitme ve görme engelli öğrencilerin gerek sosyal gerekse de kuramsal derslere uyum sorunlarının yüksek olmasının temelinde bedensel engelli öğrencilere göre daha fazla iletişim sorunu yaşamalarının yattığı düşünülebilir. Literatürde yer alan araştırmalarda da işitme engelli bireylerin akademik başarılarının düşük olduğu (Lieu, 2015), okuma-yazma konusunda sorunlar yaşadıkları (Makaraoğlu, 2012), görme engelli bireylerin de bilgi edinme süreçlerinde önemli sorunlar yaşadıkları (Gürsel, 2010) belirtilmektedir. İşitme ve görme engelli öğrencilerin kuramsal derslere uyum sağlama konusunda sorun yaşamalarının diğer bir nedeni, kuramsal derslerinin işleniş biçimlerinin ve kuramsal derslerde kullanılan materyallerin işitme ve görme engelli öğrencilerin engel düzeylerine uygun yapılmaması olabilir. Bu durum, ülkemizdeki birçok yükseköğretim kurumunda sıklıkla karşılaşılan bir sorun olarak değerlendirilmektedir. Aydın (2012) tarafından yapılan araştırmada Türkiye’de üniversite öğrencisi olan görme engelli öğrencilerin bilgiye ulaşma konusunda sorunlar yaşadıkları, özellikle üniversite kütüphanelerinin görme engelli öğrencilere yönelik donanım ve koleksiyon açısından yetersiz olduğu belirtilmiştir. Görme engelli üniversite öğrencileri üzerinde yapılan benzer bir araştırmada da öğrencilerin dersleri dinleme ve dersleri kayıt altına alma konusunda bazı sorunlar yaşadıkları tespit edilmiş, aynı araştırmada görme engelli üniversite öğrencilerinin arkadaşları ile sosyal ilişkiler kurma konusunda da bazı sorunlar yaşadıkları

belirlenmiştir. Ayrıca araştırmaya katılan görme engelli öğrencilerin üniversite kampüsü içerisindeki diğer insanlarla sosyal etkileşim düzeylerinin de düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Burcu, 2002). Literatürde yer alan bu araştırma bulgusu da diğer engel grupları ile kıyaslandığı zaman görme engelli üniversite öğrencilerinin sosyal uyum düzeylerini olumsuz yönde etkileyen birçok unsur olduğu görüşünü desteklemektedir.

Üniversitelerin beden eğitimi ve spor bölümlerinde okuyan engelli öğrencilerin uyum ölçeğine ve alt ölçeklere ait görüşlerinin engel derecelerine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Yapılan analizler sonucunda uyum ölçeği toplam puanında sosyal uyum, fiziksel ortama uyum, kuramsal derslere uyum alt ölçeklerinden alınan toplam puanlar ile engellilik derecesi arasında orta düzeyde, negatif ve anlamlı bir ilişki, uygulamalı derslere uyum alt ölçeği ile engellilik derecesi arasında ise düşük düzeyde, negatif ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin uyum düzeylerinin engel derecesine göre farklılık göstermesinin temelinde öğrencilerin öğrenim gördükleri eğitim ortamlarının sahip olunan engel tür ve derecesine göre tasarlanmamış olmasının yattığı düşünülebilir. Bilindiği gibi herhangi bir engeli bulunmayan üniversite öğrencilerinde olduğu gibi farklı engel gruplarında bulunan öğrencilerde üniversite eğitimleri boyunca bazı fiziksel ve sosyal beklentiler içine girmektedirler. Bu nedenle engelli öğrencilerin üniversite yaşamından beklentilerinin karşılanabilmesi için eğitim ortamının engelli öğrencilerin özelliklerine göre tasarlanması oldukça önemlidir (Emiroğlu, 2008).

Araştırma kapsamında öğrencilerin uyum problemlerine ilişkin nicel bulguların desteklenmesi adına nitel veri analizi de uygulanmıştır. Nitel veri analizi sonucunda araştırmaya katılan ve farklı engel gruplarında bulunan öğrencilerin sosyal ortamlara uyum ve okuldaki sosyal alanların kullanımına ilişkin bazı sorunlar yaşadıkları, bunun yanında kampüsün fiziksel yapısının engel düzeylerine uygun bir biçimde tasarlanması gerektiğini belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. Görme engelli üniversite öğrencileri üzerinde yapılan benzer bir araştırmada öğrencilerin büyük bir bölümünün eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yürütüldüğü yerlerin fiziksel özelliklerinden memnun olmadıkları tespit edilmiştir. Söz konusu araştırmada öğrencilerin özellikle derslikleri ve öğretim elemanlarının odalarını bulma konusunda sorunlar yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Aynı araştırmada hem bedensel hem de görme engellilerin sorun yaşadıkları alanlar içerisinde kampüs içinde yolların bozuk olması, merdivenlerin uzun ve yapısının bozuk olması, tuvaletlerin dar olması, sınıftaki sandalyelerin not tutabilecek kadar geniş olmaması ve uygun malzemelerden yapılmaması gibi durumlar tespit edilmiştir (Burcu, 2002). Beech (2010) tarafından yapılan araştırmada da özellikle bedensel ve işitme engelli öğrencilerin eğitim ortamında rahat edebilmeleri için eğitim ortamının fiziksel özelliklerinin öğrencilerin gereksinimlerine göre düzenlenmesinin oldukça önemli olduğu vurgulanmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin kuramsal ve uygulamalı derslerde de bazı sorunlar yaşadıkları, söz konusu sorunların çözümüne yönelik beklenti içinde buldukları tespit edilmiştir. Yapılan nitel analiz sonuçlarına göre öğrencilerin kuramsal ve uygulamalı derslerde karşılaştıkları sorunların genel olarak sahip olunan engel türü ile yakından ilişkili olduğu bulunmuştur. Örneğin; görme engelli öğrencilerin kuramsal derslerde tahtaya yazılan yazıları okumada sorun yaşamaları, bedensel engelli öğrencilerin ise tekerlekli sandalyede oturdukları için not tutarken bazı sıkıntılar yaşadıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerin uygulamalı derslerde karşılaştıkları sorunların başında ise engelleri nedeniyle uygulamalı derslerde yeterince aktif olmaları ve öğretim elemanlarının uygulamalı derslerde engelli öğrenciler ile özel ilgilenmemelerinin geldiği belirlenmiştir. Elde edilen bu bulgulara göre, engelli üniversite öğrencilerinde sahip olunan engel türü ile karşılaşılan problemler arasında anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak, engelli bireylerin normal gelişim gösteren insanlar gibi bağımsız bir yaşam tarzına sahip olmaları sosyal yaşama katılım düzeylerini olumlu yönde etkilemektedir. Engelli bireylerin normal bir yaşam tarzına sahip olmaları ve sosyal yaşamda daha aktif rol alabilmeleri için mümkün olduğu kadar fiziksel ve sosyal bariyerlerin en aza indirilmesi gerekmektedir. Özellikle engelli bireylerin eğitim ortamında karşılaştıkları fiziksel ve sosyal problemlerin en aza indirilmesi, eğitim ortamında engellilere yönelik özel düzenlemeler yapılması engelli bireylerin de normal bir yaşam tarzına sahip olmalarında oldukça önemlidir (Karahana ve Kuru, 2015). Eğitim herkesin hakkıdır ve bu eğitim hakkını en iyi şartlarda almak eğitim politikaları içerisinde yer almalıdır.

Engelli bireylerin daha iyi eğitim almaları ve eğitim aldıkları kurumlara uyumlarının yüksek düzeyde olabilmesi için aşağıda, araştırmanın amaçları doğrultusunda elde edilen sonuçlara dayanarak önerilere yer verilmiştir.

1. Ülkemizde engelli bireylere yönelik kamu kurumlarında birçok düzenlemelere gidilmiştir. Çeşitli araştırmalarda görmektedir ki bu düzenlemeler maalesef yetersiz kalmaktadır. Bina mimarilerinin elverişsiz olması gibi sorunlar yapılacak düzenlemeleri kısıtlamaktadır. Ancak bundan sonraki süreçte yeni yapılan tüm kamu binaları alan uzmanlarıyla görüşülüp engelli bireylere yönelik tasarlanmalıdır. Engelli bireyleri kabul eden beden eğitimi ve spor programlarının hemen hepsi eski yapı olduğundan ancak sonradan düzenleme imkânı olan yerlerdir. Beden eğitimi ve spor bölümlerinde okuyan engelli öğrencilerin en büyük sorunu fiziksel alanların engellilere göre düzenlenmemiş olmasını araştırma bulgularında görülmektedir. Okulların fiziksel alanlarında gerekli düzenlemeler yapılmalı, öğrencilerin daha iyi eğitim almaları sağlanmalıdır.
2. Kaynaştırma eğitimin engelli bireylerin yalnızlık, dışlanmışlık gibi duygularını gidermeye yarayan faydaları olduğu kadar özellikle işitme problemi olan engelli öğrencilerin açısından dezavantajı bulunmaktadır. Öğretmenin anlattığı konuyu tam duyamaması onun konuları geriden takibi anlamına gelmektedir. Anket uygulama safhasında bazı işitme engelli öğrencilerin okudukları soruları algılayamadıkları görülmüştür. Bu nedenle işitme engelli öğrencilerin ilköğretimden itibaren eğitimleri takip altına alınmalıdır. Değerlendirmelerde pozitif ayrımcılık yerine gerçek değerlendirmeye tabi tutulmaları gerekmektedir. Zira üniversiteye kadar gelmiş işitme engelli öğrencilerin okuma yazma düzeyleri ve kelime hazineleri ilköğretim birinci kademesi seviyesinde olduğu görülmüştür. Dolayısıyla hocaların verdikleri ders notlarını okuduklarında anlamadıkları düşünülmektedir.
3. Sporcu engelli öğrenciler ÖSYM (2015) tarafından engel dereceleri göz önünde bulundurulmadan üniversitelere yerleştirilmektedirler. Fiziki şartları engelli öğrencilere hizmet verecek seviyede oluşmayan beden eğitimi ve spor bölümlerine yerleştirmeler, öğrencilerin engel derecesi göz önünde bulundurulması yapılsa öğrencilerin uyumları daha fazla olacağı söylenebilir.
4. Birçok araştırmada engelli bireylerin eğitiminde öğretim elemanlarının engellilere yönelik eğitimde bilgi sahibi olması gerektiği ortaya koymuştur. Hem uygulamalı hem kuramsal dersleri bir arada sunan beden eğitimi ve spor bölümlerindeki öğretim elemanlarına federasyonlar aracılığı ile engelli öğrencilerin eğitimlerinde nasıl bir yol izlenmesi gerektiği ile ilgili eğitimlerin verilmesinin faydalı olabileceği kanaatindeyiz.
5. Uygulamalı derslerde birebir eğitim engelli öğrencilerin eğitiminde daha fazla verim alınabilmesi adına gereklilik arz etmektedir. Kırk elli kişilik sınıflarda mümkün olmayan bu gereklilik, öğretim elemanının asistan ile beraber derslere girmesiyle mümkün olabilmektedir. Yapılan araştırmada bazı öğrencilerin yardımcı öğretici görevi üstlenen asistanlar sayesinde uygulamalı derslerde istenilen hareketleri yapabildiklerini söylemeleri bu önerimizi destekler niteliktedir.
6. İnsanların sevdikleri mesleklerde çalışması kadar, bilgi ve yetenekleri doğrultusundaki mesleklerde çalışmaları da o meslek grubundan yüksek verim alınabilmesinin ilk koşuludur. Araştırma bulgularında Antrenörlük bölümü gibi uygulamalı derslerin daha yoğun olduğu bir bölümde engelli öğrencilerin kabulünün daha fazla olduğunu görmekteyiz. Mezun olan öğrencilerden özellikle yüzde doksanın üzerinde görme engeline sahip olan bireylerin bu mesleği nasıl icra edeceği düşündürücüdür. Bölüm olarak Spor yöneticiliği bölümlerine kabulleri onların hem eğitim gördükleri zaman diliminde hem de çalışma hayatlarında avantaj sağlayacağı düşüncesindeyiz.
7. Beden eğitimi ve spor bölümlerinde okuyan engelli öğrencilerin uyumları tespit etmek amacıyla yapılan bu çalışma, nitel ve nicel bölümlerden oluşan bir çalışmadır. Nitel bölümde öğrencilere yöneltilen sorular farklı çalışmalarda kullanılabilir. Ayrıca uygulamalı bölümlerde okuyan engelli bireylerin uyumlarının ve beklentilerinin tespiti amacıyla yapılacak çalışmalara referans olabilir.

Kaynaklar

- Alpar, R. (2012). *Spor, sağlık ve eğitim bilimlerinden örneklerle uygulamalı istatistik ve geçerlilik-güvenirlilik [Practical statistics and validity-reliability with examples from sports, health and educational sciences]*. Ankara: Detay.
- Alsancak, H., Tomruk, H., Çatana, N., Türkekul, A., & Dolamaç, N. (2013). *Engelli hakları başucu kitapçığı [Disability rights bedside booklet]*. Ankara: Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı.
- Aydın, A. (2012). Görme engelli üniversite öğrencilerinin bilgi erişim sorunları üzerine yapılmış bir araştırma [A study on information retrieval problems of visually impaired university students]. *Bilgi Dünyası [Information World]*, 13(1), 93-116.
- Beech, M. (2010). *Assisting students with disabilities*. Florida State University Learning Systems Institute (3rd ed.). USA: ED565777.
- Brott, P. E., & Myers, J. E. (2002). Development of professional school counselor identity: a grounded theory. In S. B. Merriam (Ed.), *Qualitative research in practice examples for discussion and analysis* (pp. 145-160). San Francisco: Jossey-Bass A Wiley Company.
- Bundesarbeitsgemeinschaft für Rehabilitation. (1994). *Rehabilitation behinderter. Schädigung, diagnostik, therapie, nachsorge*. Köln: Deutsche ÄrzteVerlag.
- Burcu, E. (2002). Üniversitede okuyan özürlü öğrencilerin sorunları: Hacettepe-Beytepe Kampüsü öğrencileri örneği [Problems of students with disabilities in university: An example of students of Hacettepe-Beytepe Campus]. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi [Journal of Faculty of Letters]*, 19(1), 83-103.
- Creswell, J. W. (2009). Mapping the field of mixed methods research. *Journal of Mixed Methods Research*, 3(2), 95-108.
- Demir, G. T., İlhan, E. L., Esentürk, O. K., & Kan, A. (2017). Engelli bireylerde Spora Katılım Motivasyonu Ölçeği (ESKMÖ): Geçerlik ve güvenirlik çalışması [Motivation Scale for Sports Participation of People with Disabilities (MSSPPD): A study of validity and reliability]. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(1), 95-106.
- Doğan, İ., & Çitil, M. (2011). Engelli çocuk ve ergenlerin sosyolojik boyutu [Sociological dimension of disabled children and adolescents]. *Engelli çocuk ve ergenlerin hakları el kitabı* içinde. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Emiroğlu, B. G. (2008, January-February). *Üniversitelerde Görme Engelli Öğrenciler İçin Bilişim. [Informatics for the visually disabled students at the universities]*. X. Akademik Bilişim Konferansı, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Gürsel, O. (2010). Görme yetersizliği olan öğrenciler. [Visually impaired students]. İ. H. Diken (Ed.), *Özel gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim* içinde (ss. 246-277). Ankara: Pegem Akademi.
- İkiz, F. E., & Otlu, B.M. (2015). Üniversite yaşamına uyum sürecinde yaşanan sorunlar ve başa çıkma yolları [The problems faced in the process of adapting the university life and the ways of dealing with these problems]. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(4), 35-52. doi: 10.18026/cbusos.93556
- İlhan, E. L., & Esentürk, O. K. (2014). Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeği (ZEBSEYFÖ) geliştirme çalışması [An effort to develop an awareness scale regarding effects of sport on persons with intellectual disabilities]. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(1), 19-36.
- Karahan, B. G., & Kuru, E. (2015). Ortopedik, görme ve işitme engelli öğrenciler için beden eğitimi ve spor dersi tutum ölçeği geliştirme çalışması [Development of physical education attitude scale for students with physically, visually and hearing disabilities]. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(1), 36-46.
- Kaya, H. B., & Kaçay, Z. (2017). Investigation of university students' adaptation level to the university according to situation of doing sports. *Journal of Human Sciences*, 14(1), 738-746. doi:10.14687/jhs.v14i1.4281

- Kayri, M. (2009). Araştırmalarda gruplar arası farkın belirlenmesine yönelik çoklu karşılaştırma (Post-Hoc) teknikleri [The multiple comparison (Post-Hoc) techniques to determine the difference between groups in researches]. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 51-64.
- Lieu, J. E. (2015). Management of children with unilateral hearing loss. *Otolaryngologic Clinics of North America*, 48(6), 1011-1026. doi: <https://doi.org/10.1016/j.otc.2015.07.006>
- Makaraoğlu, B. (2012). İtme engelli yetişkinlerin Türkçe biçim bilimi farkındalığı [Turkish morphology awareness of deaf adults]. *Dil ve Edebiyat Eğitim Dergisi*, 1(3), 53-63.
- Namlı, S., & Suveren, S. (2017). Beden eğitimi ve spor programlarında okuyan engelli öğrencilerin bölümlerine uyumlarını tespit etmek amacıyla ölçek geliştirme çalışması [The scale development studies to find out the adaptation of disabled students studying at physical education and sports programs]. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 11(3), 340-353.
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (2015). *Milli sporcu yerleştirme işlemleri tercihlerin alınması [National sportsman placement procedures]*. Retrieved from <http://osym.gov.tr/belge/1-23628/2015-ogrenci-secme-ve-yerlestirme-sistemi-osys-milli-sp-.html>
- Öztürk, M. (2011). *Türkiye’de engelli gerçeği [The fact of being handicapped in Turkey]*. İstanbul: MÜSİAD Cep.
- Punch, K. F. (2014). *Sosyal araştırmalara giriş: Nicel ve nitel yaklaşımlar [Introduction to social research: Quantitative and qualitative approaches]*. Ankara: Siyasal.
- Riddell, S., & Weedon, E. (2014). Disabled students in higher education: Discourses of disability and the negotiation of identity. *International Journal of Educational Research*, 63, 38-46. doi: <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2013.02.008>
- Subaşıoğlu, F. (2008). Üniversitelerin bilgi ve belge yönetimi bölümleri’nin “engellilik farkındalığı” üzerine bir araştırma [A research on disability awareness in information and record management departments of universities]. *Bilgi Dünyası [Information World]*, 9(2), 399-430.
- Şişman, Y. (2014). Engelliler açısından eşitlik, ayrımcılık ve eğitim hakkı [Equality, discrimination and right to education with regards to disabled people]. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 32. doi: <http://dx.doi.org/10.21560/spcd.37719>
- Millî Eğitim Bakanlığı (2011). *Engelli bireylerde toplumsal uyum [Community compliance in people with disabilities]*. Ankara: Aile Ve Tüketici Hizmetleri.
- Tekinarslan, İ. Ç. (2010). Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrenciler [Students with mental disabilities]. İ. H. Diken (Ed.), *Özel gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim* (2. baskı) içinde (ss. 166). Ankara: Pegem Akademi.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilir nitel bir araştırma tekniği: Görüşme [A qualitative research technique that can be used effectively in educational research: Interview]. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 6(4), 543-559.
- World Health Organization. (2001). *The World Health Report 2001: Mental health: new understanding, new hope*. World Health Organization.
- Yetim, A. A. (2014, Mayıs). *Engelliler sporuna sosyolojik yaklaşım [Sociological approach to disabled sports]*. II. Uluslararası Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor Kongresi. [International Physical Education and Sport Congress], Batman, Turkey.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri [Qualitative research methods in the social sciences]*. Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, T., Gökçe, D., Şavklı, F., & Çeşmeci, S. (2012). A study on young disabled people's use of common areas in the university campuses example of Olbia Culture Center in Akdeniz University. *Journal of Tekirdag Agricultural Faculty*, 9(3), 1-10.

Ankara University Faculty of Educational Sciences Journal of Special Education

Year: 2019, Volume: 20, No: 3, Page No: 445-470

DOI: 10.21565/ozelegitimdergisi.440429

RESEARCH

Received Date: 04.07.18

Accepted Date: 29.04.19

OnlineFirst: 18.05.19

Adaptation Levels and Expectations of Students with Disabilities in Physical Education and Sports Departments of Universities*

Sevinç Namli **

Erzurum Technical University

Sibel Suveren ***

Gazi University

Abstract

This research aims to determine the adaptations and expectations of the students with disabilities, who study in the physical education and sports departments, to their departments. The research, which is composed of explanatory sequential design out of the mixed approach designs and in which quantitative and qualitative approaches are used together, were made with the participation of all the students with disabilities studying in physical education and sports departments of 21 universities in Turkey during 2015-2016 academic year. 71 students including 27 with visual impairments, 9 with hearing impairments and 38 with physically impairments participated in the quantitative section of the research. 11 students including 4 with visually impairments, 3 with hearing impairments and 4 with physically impairments participated in the qualitative section. "Adaptation Scale of Students with Disabilities Studying in Physical Education and Sports Departments" and "Semi-structured Interview Form" were used as data collection tools. While the participants with visually impairments and physically impairments emphasized the issue of organizing the physical areas and problems in the practical lessons, the participants with hearing impairments were found to have problems in theoretical lessons. It was determined that the students with disabilities have common expectations, such as instructors sparing more time for them during the lessons.

Keywords: Individuals with disabilities, sport, adaptation, expectation, disabled athlete.

Recommended Citation

Namli, S., & Suveren, S. (2019). Adaptation levels and expectations of students with disabilities in physical education and sports departments of universities. *Ankara University Faculty of Educational Sciences Journal of Special Education*, 20(3), 445-470. doi: 10.21565/ozelegitimdergisi.440429

*It was produced from the PhD thesis named Adaptation Levels and Expectations of Students with Disabilities in Physical Education and Sports Departments of Universities.

****Corresponding Author:** Assist. Prof., E-mail: sevinc.namli@erzurum.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-0958-6792>

***Assist. Prof., E-mail: suveren@gazi.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-5677-1689>

It is known that people are born under equal conditions and in all fields of life they have equal rights as well. However, some groups of people do not have the same rights with others due to social, physical and cognitive features they have (Subaşıoğlu, 2008). The malfunctions and inabilities observed in people with disabilities progress on the basis of various elements during pre-natal and intra-natal period. Besides the state of disability may occur during the years after birth due to various poor conditions (Doğan and Çitil, 2011; Tekinarslan, 2010).

There may be differences in mental, spiritual and physical aspects among the individuals forming the society. These differences can affect negatively or positively their developmental dimensions, as well as causing them to have difficulty in fulfilling their duties that society expects from them, or even not to meet them at all (İlhan and Esenturk, 2014) The extent to which an individual is affected by disability and the reaction of the social environment for the disability indicates the disability status. Because not only the objective damages determine the scope and extent of disability, it also depends on the acceptance level of disability, "especially in the social environment"(Bundesarbeitsgemeinschaft für Rehabilitaion, 1994).

In many countries including Turkey, the estimates of the World Health Organization (WHO) are used for information on the numerical distribution of individuals with disabilities. It is stated that approximately 2/3 of the individuals with disabilities in the world are living in developing countries. It is considered that approximately 8.5 million individuals with disabilities live in Turkey and it is stated that individuals with disabilities and their families correspond to a serious figure of 25 million. It is stated that about two million individuals with disabilities living in Turkey are formed by the disabilities of the working age. In addition, employment participation rate of the individuals with disabilities in our country is about 78% (Yetim, 2014).

Considering the demographic indicators of societies, it is seen that the numbers of individuals with disabilities in the total population are at a considerable level. It is an important necessity to develop the right to life, protection and participation individuals with disabilities as much as the investigation of the causes of disability. It is also necessary for individuals with disabilities, like every individual, to know what rights they have and how to use them so that they can effectively exercise all other rights (MEB, 2011; Şişman, 2014)

Receiving university education is highly important for the people with disabilities on their developing qualities they have and on getting a job in the future (Riddell and Weedon, 2014). Although having a great significance in the lives of people with disabilities, it is known that people with disabilities have serious problems in the field of education. According to the data gathered, it is stated that 13% of total population and about 36% of the population of people with disabilities are illiterate. The facts on education levels of people with disabilities also show that people with disabilities face serious problems in the field of education. Because the data collected indicate that the relatively huge part (47.1%) of people with disabilities are graduated from primary school and that their education receiving rate is lower after primary school. According to the facts of the research, it is found that the total rate of continuing to higher education is 2.24% and the rate of continuing university of individuals with having chronic illnesses is 4.23% (Öztürk, 2011).

Individuals with disabilities in our country have some privileges in university admission examinations. Accordingly, individuals with visual impairment or physical disabilities participate in the university admission examinations in specially designed test rooms for the individuals with disabilities. For those with visual impairment or intellectual disabilities, companions with a good diction are available to help them read the questions during the university admission examination. However, depending on the disability type of the individuals with disabilities, additional time may be given after the examination (Alsancak, Tomruk, Çatana, Türkekul and Dolamaç, 2013)

The procedures for placement of candidates who have achieved outstanding success in sports are made according to the principles determined by the Presidency of the Council of Higher Education. In order to benefit from the placement through sports branches in higher education programs, it is necessary to acquire the 1st, 2nd or 3rd degree from one of the competitions in Group 1, Group 2 or Group 3.

This research determines the requirements and adaptation problems of people with disabilities studying at the Physical Training and Sports programs of universities. Due to the fact that there is no similar study in Turkey, it is carried in order to contribute to the literature and to attract some attention to educational lives of people with disabilities.

Method

Research Model

In this study, a mixed research approach was used in which quantitative and qualitative research methods are used together. The aim of this methodology is to provide an in-depth analysis of research problems and to enable a better understanding of a complex phenomenon (Creswell, 2009). The combination of qualitative and quantitative research methods is explained as a method diversification (Türnüklü, 2000). At the same time, this concept, which can be called method diversification, is the use of more than one research method and technique together for the purpose of responding to the same research problem (Yıldırım and Şimşek, 2005).

Findings need to be merged or mixed at some point so that the mixed method design, the research design, can be realized. As a result of the analysis of the data obtained from the scale in the quantitative research section, the results to be explained were examined by the interview method which provided an in-depth analysis and both quantitative and qualitative data were interpreted together.

Study Group

Quantitative section of the research consists of 19 (26.8%) female and 52 (73.2%) male students. Twenty (28.2%) of the sample had an age of 18-21, 25 (35.2%) of it had an age of 22-25, 15 (21.2%) had an age of 26-29 and 11 (15.5%) had an age of 30 and above. When classified according to the level of disability, 6 students (8.5%) have a disability level between 5% and 21%, 4 students (5.6%) between 31% and 40%, 12 students (16.8%) between 41% and 50%, 9 students (12.5%) between 51% and 60%, 10 students (14.1%) between 61% and 70%, 15 students (21.2%) between 71% and 80%, 12 students (16.8%) between 81% and 90% and 3 students (4.2%) between 91% and 100%. When looking at the time when they were diagnosed with a disability, it is seen that 52 students (73.2%) had congenital disabilities and 19 students (26.8%) had a diagnosed later. In addition, diagnosed 61 (85.9%) students were graduates of public high schools and 10 (14.1%) were graduates of high school for students with disabilities.

A total of 11 (100%) students, 6 (54.54%) female and 5 (45.46%) male students participated in the qualitative section of the research. Four (36.36%) of the participants had physical disabilities, 3 (27.27%) had hearing impairments and 4 (36.36%) were visually impaired. Considering their grade levels, 2 (18.18) of them were freshmen, 3 (27.27%) were sophomores, 3 (27.27) were juniors and 3 (27.27) were seniors.

Data Collection

In the quantitative section of the research; "Personal Information Form" and Adaptation Scale of Students with Disabilities Studying in Physical Education and Sports Departments" developed by Namlı and Suveren (2017) were used in order to determine the adaptation of the students with the disabilities, who study in the physical education and sports departments of the universities, to their departments. The scale consists of 17 items and 4 sub-factors, and it was concluded that Cronbach alpha internal consistency coefficients were found to be reliable at acceptable levels with .77 reliability co-efficients regarding its 1st factor, .83 regarding 2nd factor, .81 regarding 3rd factor and .66 regarding its 4th factor. It was revealed that the variance explained by the scale in the 4 factors is 60.87% and the calculated KMO adaptation value is .71. Data collection tools were applied to the whole students with disabilities studying in physical education and sports departments of the universities in Turkey during 2015-2016 academic year. For the qualitative section of the research, "Personal Information Form" and "Semi-structured Interview Form" prepared by the researcher were used considering the results obtained from quantitative findings and the literature.

Analysis of Quantitative Data

The data obtained for the sub-problems of the research were subjected to statistical analysis in SPSS-22 package program. The Kolmogorov Smirnov test was used to test whether the scores obtained were distributed normally. For this purpose, necessary statistics were processed.

In the analyses, the normality of the distributions related to the variables was tested first. The homogeneity of population variances of normally distributed variables was tested and the homogeneity of population variances with no normal distribution was not tested because the variables with no normal distribution could not provide the normality hypothesis from the basic assumptions of the parametric hypothesis tests.

Shapiro-Wilk method and Kolmogorov Smirnov (K-S) are two common testing methods used in order to test whether ranges are distributed normally or not. Shapiro-Wilk method is usually used in such cases like the number of observed cases is under 50 (Alpar, 2012). In cases like the number of observed is over 50, Kolmogorov Smirnov (K-S) method is used whereas in such cases like the number of observed cases is under 50, Shapiro-Wilk method is used.

In cases like two main hypothesis of parametric hypothesis tests do not take place as expected, for analyzing data Mann Whitney U, Kruskal-Wallis H are used and as a result of the analysis Bonferroni test is used in order to determine resource of the difference between groups ($p > 0.05$) (Kayri, 2009).

Analysis of Qualitative Data

In order to improve the situations arising from the analysis of the data obtained through the quantitative survey in the research, the interview questions about the subject were prepared by using the quantitative findings and literature and interviews were conducted with the participants.

To avoid potential data loss, interviews on the recorder were transferred to the voice-write section of the Google Drive program, and the possibility of misspellings of data, which were replayed by the researcher, was eliminated.

Participant data are numbered from P1 to P11 in order to avoid any confusion after analysis. In the analysis of the data, content analysis is used in a way that the readers can understand them by putting together similar concepts and themes. This analysis includes the identification, coding and categorization process of data (Yıldırım and Şimşek, 2011).

Results and Discussion

It was determined that the views of the students with disabilities in the physical education and sports departments of universities did not show statistically significant differences according to the variables of age, department and grade levels, time of being diagnosed with a disability, and the type of high school. At the basis of this outcome, it can be considered that most of the students who participated in the research were in the same age and development period, and that their physical and psychological needs were similar.

It was aimed to examine the views of students with disabilities of physical education and sports department about the adaptation scale and its sub-scale by the variable type of disability national athlete. According to the Independent Samples T-Test results, the level of adaptation levels of the national athletes to the theoretical lessons was found to be significantly lower than that of the non-national athletes. On the other hand, according to the Mann-Whitney U Test results, it was found that students' level of total adaptation, social adaptation, adaptation to physical environment and adaptation to the practical classes did not show any statistically significant difference according to the status of being national athletes. It can be thought that the fact that the adaptation levels of national athletes to the theoretical lessons are lower than the other students is due to the fact that the national athletes are usually in the competitions and in the preparation camps for the competition, and accordingly they cannot participate in theoretical lessons.

It was aimed to examine the views of students with disabilities of physical education and sports department about the adaptation scale and its sub-scale by the variable type of disability. According to the results of the Kruskal Wallis Test, it was found that the adaptation levels of the students to the physical environment and the practical classes did not show any significant difference according to the disability type, whereas their levels of total adaptation and social adaptation of students showed a significant difference according to the disability type. In addition, according to the results of One Way Anova Test, it was concluded that the levels of adaptation of the students to the theoretical lessons differed significantly according to the disability groups. When assessing which disability groups differed in terms of adaptation, it was determined that the total adaptation scores of students with physical disabilities were higher than students with visual impairments and that the levels of adaptation of students with physical disabilities to theoretical lessons and their levels of social adaptation was higher than that of students with hearing and visual impairments. Compared to the students with physical impairments, it can be considered that the reason why the students with hearing and visual impairments have high problems of adaptation to social and theoretical lessons can be the fact that they have more communication problems than students with physical impairments. In research studies within the literature, it is stated that the academic achievement of individuals with hearing impairments is low (Lieu, 2015), that they have problems in literacy (Makaraoğlu, 2012) and that individuals with visual impairments also experience significant problems in the process of obtaining information (Gürsel, 2010). Another reason for the fact that students with hearing and visual impairments have problems to adapt to theoretical lessons may be the fact that the materials used at theoretical lessons and the teaching way of them are not suitable for the disability level of students with hearing and visually impairments. This case is evaluated as a common problem of many higher education institutions in our country (Aydn, 2012).

It is aimed to examine the views of the students with disabilities studying in physical education and sports departments of universities belonging to the adaptation scale and the subscales according to the degree of disability. It was determined that the levels of total adaptation and adaptation to theoretical lessons of the students according to the results of One Way Anova Test, and their levels of social adaptation and adaptation to physical environment according to the Kruskal-Wallis Test results showed significant difference according to their degree of disability. On the other hand, it was found that the levels of adaptation of students with disabilities to the practice classes did not show any statistically significant difference according to their degree of disability. It can be thought that the reason why the levels of adaptation of the students to the social and physical environment show difference according to the degree of disability can be the fact that the educational environments in which the students studied are not designed according to the type and degree of the disability. As is known, students who are in different disability groups, like the university students with no disabilities, have some physical and social expectations during their university education. For this reason, it is very important to design the educational environment according to the characteristics of the students with disabilities so that the expectations of the students with disabilities can be met (Emiroğlu, 2008).

Within the research, qualitative data analysis was carried out in order to support the quantitative findings about adaptation problems of the students. As a result of the qualitative data analysis, it was concluded that the students who participated in the research and who were in different disability groups had some problems related to the social environment and use of the washbasin in the school, and they stated that the physical structure of the campus had to be designed in accordance with the disability levels. A similar research on the university students visual impairments revealed that a large proportion of students were not satisfied with the physical characteristics of the places where their education and training activities were conducted. In the relevant research, the students were found to have especially problems in finding the classrooms and the instructors' rooms. In the same research, it was determined that areas where both students with physical and visual disabilities experience problems are as follows: the roads in the campus are rough, the stairs are long and their structure is rough, toilets are narrow, classroom chairs are not large enough to take notes and are not made from suitable materials (Burcu, 2002). In the current research conducted it was emphasized that it was very important for students with physical and hearing-impairments to adjust the physical characteristics of the educational environment according to the needs of these

students so that they could feel comfortable in the educational environment (Beech, 2010; Yılmaz, Gökçe and Çeşmeci, 2012).

It was determined that the students who participated in the research had some problems in the theoretical and practical lessons and that they were in the expectation for the solution of the mentioned problems. According to the qualitative analysis results, it was found that the problems students encountered in the theoretical and practical courses were closely related to the type of disability in general. For instance, it was determined that students with visual impairments had some difficulties while reading notes on the board during the theoretical lessons, and that students with physical disabilities had difficulties in taking notes because they sat in wheelchairs. It was figured out that the facts that students were not active enough in practical courses due to their disabilities and that instructors were not interested privately in students with disabilities in practical courses were the main problems students encountered in the practical courses. According to these findings, it can be said that there is a significant relationship between the type of disability of the university students with disabilities and the problems they encounter.

As a result, individuals with disabilities need to have an independent lifestyle, like individuals with typical development, which affects their participation in social life positively. In order for individuals with disabilities to have a normal lifestyle and to take a more active role in social life, the physical and social barriers should be minimized as much as possible. Particularly, minimizing the physical and social problems that people with disabilities encounter in the educational environment and making special arrangements for individuals with disabilities in the educational environment are very important for them to have a normal life style (Karahan and Kuru, 2015). In the research studies, it was revealed that even the university students who did not have any disabilities had some problems about adaptation to the university environment (İkiz and Otlu, 2015). Students' adaptation to university contains some important factors like being successful, continuing university education, gaining self-reliance along with gaining academic, psychological and social advantages (Kaya and Kaçay, 2017). In this context, it is an expected outcome that individuals with disabilities also have some adaptation problems in the university environment.